

บทคัดย่อ

โครงการ “ประสานงานการจัดการความรู้และสื่อสารผลงานวิจัย สกสว. ผ่านสื่อออนไลน์ (Research Café)” มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตสื่อจากงานวิจัยของ สกสว. รวบรวม และกลั่นกรองสื่อต่าง ๆ ที่ สกสว. ได้จัดทำไว้แล้ว หรือที่กำลังจัดทำ และควบคุมการเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ Research Café และสื่อสังคมออนไลน์ (เช่น Facebook) รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการเผยแพร่สื่อความรู้จากงานวิจัยของ สกสว. ในเฟสบุ๊ก Research Café เพื่อให้ทราบว่าการเผยแพร่ดังกล่าวสามารถเข้าถึงสาธารณชนได้มากน้อยเพียงใด มีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อประสิทธิผลในการเผยแพร่ และมีปัญหา/อุปสรรคและแนวทางในการเพิ่มประสิทธิผลในการเผยแพร่ได้อย่างไร

ผลการดำเนินงาน โครงการฯ ได้บรรลุวัตถุประสงค์ในเชิงผลผลิตที่ตั้งไว้คือ ผลิตบทความพร้อมกราฟฟิก ประกอบจำนวน 365 บทความ และบทสัมภาษณ์นักวิจัยจำนวน 36 บทสัมภาษณ์ นอกจากนี้ คณะทำงานได้ประชุมร่วมกับผู้รับทุนผลิตสื่อของ สกสว. เพื่อคัดเลือกและกลั่นกรองสื่อไปเผยแพร่ทางเว็บไซต์และเฟสบุ๊กของ Research Café โดยสื่อที่ได้เผยแพร่แล้วประกอบด้วย (1) คลิปเสียงโครงการวิทยุไทย by สกสว. ซึ่งเผยแพร่ในรูปแบบของ Podcast จำนวน 30 ตอน (2) คลิปเสียงสัมภาษณ์รายการ Research Café by สกสว. ที่เคยออกอากาศทางวิทยุจุฬาฯ จำนวน 50 ตอน (3) คลิปสั้นนำเสนอผลงานนวัตกรรมในลักษณะของการ Pitching จำนวน 80 คลิป ซึ่งได้รวบรวมไว้แล้ว แต่ยังไม่นำขึ้นเว็บไซต์เนื่องจากมีหลายตอนที่ไม่สามารถตัดต่ออย่างทำได้ไม่สมบูรณ์ (4) คลิปสารคดีสั้นจากงานวิจัย จำนวน 120 คลิป (5) แคตตาล็อกเทคโนโลยี จำนวน 72 ชิ้น และ (6) นิทรรศการออนไลน์จำนวน 12 นิทรรศการ

ในส่วนของการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการเผยแพร่สื่อความรู้ โดยประสิทธิผลของการเผยแพร่สื่อในเฟสบุ๊ก Research Café จะวัดจากยอด Like Share และ Comment โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยหาปัจจัย (ในแง่ของคุณลักษณะของโพสต์) ที่ส่งผลต่อยอด Like Share และ Comment ของโพสต์บนเฟสบุ๊ก Research Café ผลการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการ Like Share และ Comment มีทั้งที่เหมือนและต่างกัน โดยที่งบประมาณที่ใช้สูงสุดจะส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของการมีส่วนร่วมทั้งสามรูปแบบ เนื่องจากเมื่อจ่ายค่าสูงสุดเพิ่มขึ้น ผู้รับสารจะมีมากขึ้น โอกาสของการ Like Share และ Comment จะเพิ่มขึ้นด้วย ส่วนประเภทของสื่อที่โพสต์มีผลต่อ Like และ Share ในลักษณะที่ตรงข้ามกันอย่างสิ้นเชิง แต่ไม่ได้ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อ Comment สาขาทางวิชาการของโพสต์ก็ส่งผลต่อการ Like เท่านั้น ไม่ได้ส่งผลต่อ Share และ Comment แต่อย่างใด เช่นเดียวกับความยาวของเนื้อหาโพสต์ที่ส่งผลแต่กับ Like และไม่ส่งผลกับ Share และ Comment ช่วงวันของสัปดาห์ที่ลงโพสต์นั้นไม่ได้ส่งผลต่อทั้ง Like Share และ Comment เลย ส่วนระยะเวลาที่โพสต์ค้างอยู่ในเพจก็ส่งผลต่อเพียงการ Like และ Share ไม่ส่งผลต่อ Comment

ทั้งนี้ หาก สกสว. ต้องการเพิ่มประสิทธิผลในการเผยแพร่สื่อจากผลงานวิจัยผ่านเฟสบุ๊ก Research Café จะต้องมีการเพิ่มการ Like Share และ Comment ให้มากขึ้น โดยอาจจะต้องมีการบูสท์โพสต์อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้

สื่อต่าง ๆ ได้เข้าถึงผู้รับสารในวงกว้าง นอกจากนั้น ยังมีข้อเสนอจากผู้รับสารในการปรับปรุงการดำเนินงานเผยแพร่ข้อมูลงานวิจัย เช่น

- ควรถ่ายทอดความรู้ไปสู่ประชาชนในวงกว้างกว่านี้ โดยเฉพาะกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้เรื่องที่สื่อสารโดยตรง
- ควรจัดระบบการสืบค้นงานวิจัยที่ต่อเนื่องให้เข้าถึงได้ง่ายและเป็นระบบ
- ควรมีคำบรรยายภาษาอังกฤษเพื่อสร้างการรับรู้ในวงกว้างมากขึ้น ในต่างประเทศ โดยเฉพาะงานที่เกี่ยวข้องกับความก้าวหน้าทางความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมของนักวิจัยไทย

นอกจากนี้ ผลการดำเนินงานที่ถือได้ว่าเป็นความสำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งของโครงการฯ ก็คือการที่ยอดผู้ติดตามเพจ Research Café เพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา โดยที่เมื่อเริ่มต้นโครงการอย่างเป็นทางการ (สิงหาคม 2562) ยอดผู้ติดตามเพจอยู่ที่ประมาณ 16,000 คน แต่ในขณะนี้ยอดผู้ติดตามเพิ่มขึ้นเป็น 72,211 คน (ยอดผู้ติดตาม ณ วันที่ 4 กันยายน 2563) และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นได้อีกในอนาคต หากมีการผลิตสื่อจากงานวิจัยที่น่าสนใจและสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ตรงจุด

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยเห็นว่ามียุทธวิธีบางประการที่อาจเป็นข้อพิจารณาสำหรับการจัดทำสื่อเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยผ่านช่องทางออนไลน์ ดังต่อไปนี้

ประการแรก สื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะเฟสบุ๊ก มีจุดแข็งคือ เป็นสื่อที่มีคนใช้เป็นจำนวนมาก การเป็นแพลตฟอร์มที่ใหญ่และมีผู้ใช้มาก ทำให้เป็นช่องทางที่มีศักยภาพในการเผยแพร่ข้อมูลไปได้อย่างรวดเร็วในลักษณะของ Viral นอกจากนี้ ด้วยฟังก์ชันของเฟสบุ๊กที่ออกแบบมาให้สะดวกต่อการส่งต่อ ยิ่งทำให้ง่ายในการกระจายข้อมูลในวงกว้าง อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ทำหายนี้อาจเนื่องจากเฟสบุ๊กมีการปรับเปลี่ยนระบบ algorithm อยู่บ่อยครั้ง ทำให้ผู้ที่ต้องการเผยแพร่ข้อมูลผ่านเฟสบุ๊กจะต้องทราบถึงการทำงานของ algorithm อยู่ตลอดเวลาและปรับยุทธศาสตร์การเผยแพร่อยู่เสมอ เช่น ในเรื่องของการจ่ายเงินในการบูสต์ พบว่า การบูสต์ที่ได้ผลมากที่สุดคือการบูสต์โพสต์ไปพร้อม ๆ กับการบูสต์เพจในสัดส่วนงบประมาณที่ใกล้เคียงกัน เพื่อให้เกิดการเผยแพร่สื่อทั้งในกลุ่มคนที่เป็นผู้ติดตามเพจและไปสู่กลุ่มคนที่ยังไม่ติดตามเพจไปพร้อม ๆ กันด้วย

ประการที่สอง จากผลของการวิเคราะห์เชิงปริมาณพบว่า งบประมาณการบูสต์โพสต์เป็นปัจจัยที่ส่งผลบวกมากและคงที่ที่สุดในการเพิ่มยอด Like Share และ Comment ดังนั้น หาก สกสว. ต้องการสื่อสารงานวิจัยผ่านเฟสบุ๊กอาจมีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมงบประมาณในส่วนของการบูสต์โพสต์และบูสต์เพจไว้ด้วย อย่างไรก็ตาม ผู้ที่มีหน้าที่ในการสื่อสารควรติดตามการเปลี่ยนแปลงระบบ algorithm ของเฟสบุ๊กอยู่ตลอดเวลา เพื่อหาวิธีการใช้งบประมาณการบูสต์ที่ได้ผลสูงสุดและใช้งบฯ ต่ำที่สุด (Optimality)

ประการที่สาม งานวิจัยที่ถูกแปลงเป็นสื่อต่าง ๆ เพื่อสื่อสารในโลกออนไลน์มีจุดประสงค์เพื่อสร้างการรับรู้มากกว่าการสร้างการตระหนักและการให้ข้อมูลเชิงลึก หรือเป็นช่องทางที่จะนำไปสู่การหาความรู้ที่ต่อเนื่อง บางงานวิจัยมีข้อมูลเชิงเทคนิคที่สำคัญบางประการที่ไม่สามารถนำมาแสดงในสื่อที่ผลิตขึ้นได้ทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ข้อมูลที่เป็นองค์ความรู้และเทคโนโลยีเชิงลึก ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ สกสว. จะพัฒนาระบบการสืบค้นงานวิจัยออนไลน์ (ระบบ E-library) ให้สามารถเข้าถึงง่ายควบคู่ไปกับการผลิตสื่อจากงานวิจัยสื่อสารในแพลตฟอร์มเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้วย

ประการที่สี่ งานวิจัยบางงาน (เช่น งานด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม) อาจเป็นที่สนใจในวงกว้างกว่าในระดับประเทศ ในอนาคตอาจมีการเลือกงานวิจัยด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เด่น ๆ (เช่น ที่มีการจดทรัพย์สินทางปัญญาแล้ว) มาผลิตสื่อและนำเสนอเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อให้เกิดการเผยแพร่ออกไปในวงกว้าง ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้รับสารต่างชาติได้รับรู้ถึงความก้าวหน้าในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ของประเทศไทยแล้ว ยังอาจช่วยให้เกิดการนำไปต่อยอดการใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้

คำสำคัญ: การจัดการความรู้, การสื่อสารผลงานวิจัย, สื่อออนไลน์